

Saadat Karimi (Högskolan i Borås)

Titel: "Andraspråksinlärares svårigheter i svenska ur språktypologiskt och kontrastivt perspektiv"

Ett kontrastivt perspektiv har länge varit den dominerande metoden inom forskningen kring språkundervisning och inläring. Trots saknar många verksamma lärare kunskaper om detta. Det finns dock behov och det känns angeläget att diskutera svenska språkets strukturer ur ett språktypologiskt och kontrastivt perspektiv för publik med fackkunskaper och till en intresserad allmänhet då vi har ett alltmer växande flerspråkigt samhälle. Bakgrunden till detta får ses i behovet att få kunskaper om svenskans karakteristiska drag och att kunna se svenskan i relation till den mångfald av språk som invandrarna i Sverige representerar.

I mitt föredrag tänker jag att i ett språkpedagogiskt sammanhang presentera en jämförande beskrivning av motsvarande företeelser i olika L1, exempelvis azerbajdzjanska/turkiska, ryska/ukrainska och målspråket (L2) med utgångspunkt i den kontrastiva hypotesen, dvs. hypotesen att olikheter mellan språken på jämförbara punkter orsakar interferens och därigenom vållar inläringssvårighet och ger upphov till fel som återspeglar strukturen i L1. De ovannämnda L1 behärskar jag som modersmål och/eller förstaspråk, vilket gett mig en förutsättning att göra en vetenskaplig beskrivning av målspråket och en noggrann parallell beskrivning av dessa inlärarespråk.

Syftet med föredraget är att bidra för mer förståelse hos lärare inom förskolans verksamhet samt inom grund- och gymnasieskolan, men även andra intressenter. Men hjälp av den kontrastiva analysen kan man som lärare förstå elevers språkfel och de strukturer de behöver öva mer specifikt. I den kontrastiva analysen kan beskrivningen av språken fungera som stöd, då intresset är att med precision kunna identifiera vad som är ny språkstruktur för inlärarespråket. Även det språktypologiska perspektivet behöver lyftas fram för att förstå hur språken i världen kan variera sinsemellan, vad som är gemensamt (universellt) för språk och hur begränsningarna i språkens variation kan förklaras. I svenska som andraspråk har det typologiska perspektivet haft ett betydande inflytande eftersom det har tätt sig naturligt att relatera strukturella problem i svenskan till en typologisk ram.

I föredraget kommer ett särskilt fokus ligga på begreppen kasus, verbformer, tempus och aspekt. Många märker att använda svenskans prepositioner på ett idiomatiskt vis är inte så enkelt. I tidiga skeden i språkutvecklingen kan andraspråksinlärares komma att utelämna prepositioner. För talare av språk med många adverbiala kasus (som t.ex. ryska och ukrainska) kan en tendens att utelämna prepositioner bli starkare än att många svenska prepositionsfraser motsvaras av (kasusböjda) nominalfraser i deras förstaspråk. Bland inlärarespråken som talas i Sverige har alla utom turkiskan modala hjälpverb. Exempel på de funktioner som hjälpverben har i de andra språken och hur de klaras av turkisktalande av morfologiskt kommer att presenteras i föredraget. Aspekt är framträdande i t.ex. albanska, nordkurdiska, sydkurdiska, persiska, somaliska och turkiska. I många av språken spelar aspekt och modus en stor roll. I sådana språk kan det vara svårt att avgöra hur verbformerna ska betraktas ur ett tempusperspektiv. Som ett exempel kan nämnas att turkiskan som anges ha ett tempus för förfluten tid, i själva verket har ett mycket mer komplext system av verbformer än svenskan.

VS-ordföljd i påståendesatser är ett typologiskt ovanligt språkdrag. Svenskans variabla placering av satsadverbialen är en av de syntaktiska stötestenarna vid andraspråksinläring, och det tar ofta lång tid att automatisera detta fenomen. I många språk, bl.a. ryska och turkiska är det inte ordföljden som är det viktigaste grammatiska medlet som visar vad som är subjekt och objekt. I en del språk är det i stället kasusböjning som främst visar vad som är subjekt och objekt.